

DOĞUMUNUN YETMİŞSEKİZİNCİ YILDÖNÜMÜ MÜNASEBETİYLE

Prof. Dr. FUAD KÖPRÜLÜ'NÜN İLK YAZISI, BASIN
HAYATININ BAŞLANGICINA DÂİR BİLGİMİZİ
DÜZELTEN VE TAMAMLAYAN YENİ NOTLAR

FEVZİYE ABDULLAH TANSEL

Tanınmış şahsiyetlerin, şöhret kazanmış buldukları sâhada ilk eserlerini ne zaman vermeğe, ne zaman neşretmeğe başladıklarının tesbiti, bir ilk adım teşkil ettiğinden mühimdir. Onların, canlandırmağa çalıştığımız hayatlarını sağlam temeller üzerine oturta-bilmek için, dikkatle araştırılması lâzım gelen esaslardan biri de, bu başlangıç noktalarının aydınlatılmasına yarayan vesikaların elde edilebilmesidir. Hemen söyleyelim ki, Edebiyat Tarihi araştırmalarında bu gibi vesikaları bulmak hiç de kolay değildir; çünkü, tanınmış şâir ve muharrirlerin birçoğu ilk yazılarını, bunlara veyâ kendilerine ehemmiyet vermediklerinden yırtıp atmışlardır. Bu gibi eserlerini neşredenler bulunmakla berâber, bunların ne zaman, veyâ nerede basıldığını aradan geçen uzun yıllar sebebiyle unutmışlardır, yâhut unutmış görünürler. Bilhassa hâtırat nev'indeki eserler, husûsî mektuplar, röportajlar bizlere bu bakımlardan bâzan ip-uçları verirlerse de, ilk yazımı şu tarihte yazdım, şu yazım şu gazete, veyâ şu mecmuada basılmıştı diyen bir şahsiyetin hâfızasında yanıldığını isbatlayan vesikalara rastladığımız olmuştur; bâzan da, bu başlangıç noktasının tamâmıyle sükûtle geçirildiğini, karanlık bırakıldığını görürüz. Acâbâ, Fuad Köprülü'nün yazı ve basın hayatında bu başlangıç noktalarının, ilk eserini ne zaman yazdığının ve hangi yazısının ne zaman basıldığının tesbiti mümkün müdür?

Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün Şiirleri başlıklı araştırmamızda, memleketimizin dünya çapında şöhret kazanmış vatansever ve mütefekkir tarih âliminin şiirleri üzerinde durmanın, belki, ilk bakışta garip karşılanacağını, fakat ilmî araştırmalarından önce yazdığı ve neşrettiği eserleri şiir sâhasında olduğuna göre, fikirlerinin nasıl geliştiğini, ilmî eserlerinin üslûb husûsiyetlerini, v.b. cebhelerini aydınlatabilmek için evvelâ bu nevi'deki yazılarının tedkiki ile işe baş-

lamak lâzım geldiğini kaydetmiştik. Basılı şiirleri arasında yazıldıkları zaman belli olanların tarih bakımından en eskisi, 3 Mayıs, 1906 (20 Nisan, 1322)'da, onaltı yaşında iken kaleme aldığı *Beklerken* adlı manzûmesidir. Bu, onun yazı hayatında bir başlangıç teşkil edemez; çünkü ilk şiirini, oniki-onüç yaşında iken, amcasının oğlu Visâli'nin doğumu münâsebetiyle düşürmüş olduğu *Kemâl-î yümn ilē doġdū Vişâli* (کمال یمن ایله طوغدی وصال) tarih mısra'ının teşkil ettiğini, kendisinden edindiğimiz bilgiye dayanarak tesbit etmiş bulunuyoruz¹.

Fuad Köprülü (4 Aralık, 1890 — 28 Haziran, 1966)'nün ilkönce hangi yazısının ve ne zaman basıldığı mes'alesine gelince, bundan iki yıl evveline kadar, bunun, 1908 Eylül'ünde *Mehâsin* mecmuasında çıkan *Şeyh Gâlib'e* adlı şiiri olduğunu sanıyorduk²; eserleri için Sâmî Özerdim'in hazırladığı bibliyografyada da, neşriyat hayatının bu şiirle başladığı kaydedilmiştir³. Aşağıda vereceğimiz bilgiler, başta kendimiz olmak üzere nasıl yanlışlığımızı, onun basın hayatının 1908'de değil, 1905'de başladığını ve üç yıl daha geriye götürülmesi lâzım geldiğini isbât edecektir.

Beş-altı yıl önce, aziz hocam Fuad Köprülü, bana bir münâsebetle, Fâik Sabrî tarafından çıkarılan *Musavver Terakkî*'de şiirleri bulunduğunu, bu mecmuayı görüp görmediğimi sormuştu. Adı geçen mecmuayı henüz taramamıştım. Kendilerine, kaç senelerine âit olduğunu hatırlıyor musunuz diye sordum; hatırlamadığını söylemişti. O günlerdeki birçok meşgûliyetler yüzünden ve bir gaflet eseri olarak bu mes'ele üzerinde durmamıştım. 1967 yaz ta'tilinde, İstanbul Üniversitesi Kütübhânesi'nde *Musavver Terakkî* mecmuasının tam koleksiyonunu bulabildim. Dergiyi tarayınca, onun basın hayatını 1908'den başlatmakla düştüğüm hatâyı anlamış oldum; çünkü, tesbit ettiğimiz dört şiirinden üçü 1905, biri 1906 yılında basılmış bulunuyordu.

¹ *Belleten*, c. xxx., nu. 120, Ekim, 1966 (S. 637-660), s. 637, 638.

² *Ayn. yer*, s. 639.

³ Fuad Köprülü'nün eserleri hakkında hazırlanan bu ve başka bibliyografyalar için ve bunlar arasında en esaslı olan Samî Özerdim'in hazırladığı bibliyografyanın bâzı yanlış ve eksikleri hakkında bk., *Memleketimizin Acı Kaybı — Prof. Dr. Fuad Köprülü*, *Belleten*, aynı cilt ve sayı, s. 631-32, not - 13, 14, 15 (Bu *Nekroloji*, Türk Tarih Kurumu'nun müâadesiyle *Ankara Üniversitesi İlahiyât Fakültesi Dergisi* (C. xiv., 1966, s. 267-281) ve *Vakıflar Dergisi* (Nu. vii., 1968, s. 1-11) tarafından iktibas edilmiştir. — *Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün Yazıları İçin Basılmış Bibliyografyalar* (*Türk Kültürü* mec., c. vi., nu. 68, Haziran, 1968).

1. 1901-1908 yılları arası, memleketimizde sansürün pek sıkı olduğu devredir; o sırada çıkan mecmua ve gazetelerde şiirlere —bu tarz yazılar telmih ve İmâlara, tevrîyeli ifâdelere çok elverişli olduğu için— hemen hiç rastlanılmaz; ancak, dîni ve resmî bâzı günler dolayısıyla yazılmış şiirler bulmak mümkündür. 16 Şa‘bân, 1258 (21 Eylül, 1842)’de doğan Sultan ‘Abdü’l-Hamîd’in, altmışüçüncü yıldönümü münâsebetiyle, *Musavver Terakkî* mecmuasındaki şiirler arasında, “*Mercan İ‘dâdîsi üçüncü sınıf talebesinden Köprülüzâde Mehmed Fuad Efendi’nindir*” başlığı altında, henüz onbeş yaşındaki şâirimizin bir vilâdet tebriki münâsebetiyle yazdığı aşağıdaki şiirini görürüz. Arûzun (*Fâ‘ilâtün*) *Fe‘ilâtün, Mefâ‘ilün, Fe‘ilün* kalıbyle, *gazel* şeklinde kâfiyeli ve dört kısımdan ibâret olan bu şiirin hemen ilk mısra‘larında Sultan ‘Abdü’l-Hamîd’in doğum yıldönümü sebebiyle yazıldığı belirtilmiş, o günün ehemmiyeti üzerinde durulmuştur; ikinci kısımda bu yıldönümünü tebrik yolunda fikirler yer alıyor. Üçüncü kısımda Sultan’ın icrâ‘âtından, bu arada, 1905’de, Osmanlı hâkimiyetini Hicaz ve Yemen’e bağlamak sûretiyle Hicaz’ın hem asker sevkini, hem başka hususlardaki nakliye işlerini kolaylaştıracak ve yerli sermâye ile tam bir Osmanlı demir-yolu olarak inşâ edilmiş olan Hicaz-hattı’ndan bahsedilmiştir. Bu gibi şiirlerde âdet olduğu üzere, duâ kısmına son bölümde yer verildiği görülür:

I.

Geldi rûz-I vilâdet-I Sultân
Nûru oldü cihâna neş‘e-feşân
Yine nûr-I şumûs-i şa‘şa‘a-bâr
Feyzini her tarafda etdi ‘iyân
Oldu her câ garîk-ı feyz-ü surûr
Gülsitân-I cinâna döndü cihân
Luţf-i bl-hadd-i şehryârîsi
Oluyor ‘âlem-içre hep tâbân

Ey gün-ey rûz-i mebd-e’-I ikbâl
Bâdi-I feyz-ü pertev-I iclâl
Sen-ıo yevm-I laţf-ü enversin
Başşedersin cihâna ‘izzet-i hâl
Kalmadı kimselerde sayende
Keder-ü guşşe, ihtiyâc-ü melâl
Seni tebrîk eder bütün ümmet
Seni tebrîk eder semâda hilâl

En mühim bir vazıfedir bu du'â
Başla ey hâme, durma sâkit-ü lâl

Ey şehenşâh-i 'âdil-I dünyâ
Câ-nişîn-I Nebî vü her du serâ
Bağşeden bû cihâna hep seniñ
Luţf-ü envâr-ü inşirâh-ü şafâ
Var mı ta'dâd-i luţfa bir imkân
Parlıyor hepsi mişl-i necm-i suhâ
İşte ez-cümle haţt-i pâk-i Hicâz
Bir dellî-I mükemmel-ü ra'nâ
Sâye-I saltanatda cümle cihân
Oluyor vâye-dâr-i zevk-u şafâ
Şimdi ey hâme kıl vazıfen-ü edâ
Hâzret-i şehryâre eyle du'â

Yâ Rab-ol Pâdişâh-i zî-şân'ı
Zîb-i evreng-i şevket-ü şân kıl
Pertev-I luţf-i Şehryârî'yi
Dâ'imâ 'âlem-i içre raşşân kıl
Bu zamân-I laţâfet-efrûzu
Gıbte-efzâ-yi ân-ü ezmân kıl
Böyle demler tekerrür-ü etdikçe
'Âlemî neş'esiyle reyyân kıl
Böyle her yıl Fu'âd bendesini
Mes'adet-yâb-i 'arz-i şükrân kıl⁴

II. Fuad Köprülü'nün *Musavver Terakkî*'de basılan ikinci şiiri, arûzun *Mefâ'ilün, Fe'ilâtün, Mefâ'ilün, Fe'ilün* kalıbıyla ve yine *gazel* şeklinde yazılmıştır; şâirimiz, 1905 yılı Ramazanı'nı tebrik maksadıyla kaleme aldığı şiirine, bu mübârek ayın gelişini müjdeleyen hilâlin görünmesini tasvirle başlar. Onun ışığıyla gönüllerin de nasıl aydınlandığını, İslâm-âlemi'nin Allâh'a nasıl secde ettiğini, yıldızlı gökler gibi yeryüzünün de nasıl ilâhî nura gömüldüğünü canlandırmıştır:

⁴ C. VIII., nu. 25, 3 Teşrinievvel, 1321/16 Şa'bân, 1323 (16 Ekim, 1905). *Musavver Terakkî*'de Mehmed Fuad imzalı bir başka şâirin de manzûmelerine rastlarız (Msl., "Mehmed Fuad Bey'in Manzûme-i Şâirâneleridir", *Culûsîye*, c. VIII., nu. 19, 1 Receb, 1323/19 Ağustos, 1321/1 Eylül, 1905). Bu şâir, herhâlde, mecmuanın daha önceki sayılarında da şiirleri bulunan Şerîfzâde Mehmed Fuad Bey'dir (C. IV., nu. 2, 22 Ağustos, 1316/4 Ekim, 1900). Fuad Köprülü'nün bu mecmuada basılan şiirlerinin altında Köprülüzâde: Mehmed Fuad şeklinde imzâ görülür.

II.

TEBRİK-İ HİLÂL-İ ŞEHR-İ ŞİYÂM

Göründü müjdeler օlsun hilâl-i şehr-i şiyâm
Cihânı eyledi mağrûk-ı neş'e-vü in 'âm

Vurûdu verdi dil'ê bir tebessüm-İ câvîd
Surûr-u neş'e eder 'âlem օçre hep ârâm

Bu gün o ân-i meserret ki müftehîr, mağrûr
Cenâb-i Hakk'a sücûd eyler օ 'Âlem-İ İslâm

Zemîn garîk-ı fuyûzât-i zevk-ı lâhûtî
Semâda garqa-i nûr olmadâ bütün ecrâm

İlâhî, Pâdişeh-İ ma 'delet-şi 'ârımız'ı
Hemîşe eyle mübaccel nihâyetü'l-eyyâm ⁵

III. *Elhân-i Mukaddese*'den, Fuad Köprülü'nün *Musavver Terakki*'de basılan şiirlerinin üçüncüsüdür; yine 1905 yılı Ramazan'ı münâsebetiyle yazılmış olup, Bayezid Câmî'indeki bir terâvîh namazının, henüz çocuk denilecek yaştaki şâirimizde uyandırdığı dînî his ve heyecanlardan mülhemdir. İbâdet edenlerin yüzlerinde, sanki, Cennet-bahçesi'nin çiçeklenen feyiz nurları parlamakta; göklere yükselen ve ruhlarda huzûr, vicdan rahathğı yaratan *Tekbîr* sesleri, bu safâ ve ümid titreyişleriyle dolu *Tekbîr* sesleri, kendisinin de ağlayan gönlü için ümid kaynağı olmuştur. Şiirini, bu mübârek ay'ı kutlamakla, herkesin öğdüğü Sultan 'Abdü'l-Hamîd'e uzun ömürler dileğiyle bitiriyor. *Elhân-i Mukaddese*'den başlıına bakılırsa, belki bu mevzû'daki seri şiirlerin birincisini teşkil eden manzûmenin, nazım şekli, vezin bakımından daha önce basılan iki şiirinden farklı olduğu göze çarpar. Birinci kısmında, tamâmıyla, Avrupa'î nazım şekillerinden *Rime-Croise* (Çapraz-Kâfiye) kullanılmıştır; ikinci kısmın ilk kıt'asının birinci beyti serbest kâfiyeli, diğer beyitleri mesnevî şeklinde, son dördlüğü ise kıt'a şeklinde kâfiyelidir. Her üç bölümde arûzun aynı kalıbı değil, *Mefâ'ilün*, *Fe'ilâtün*, *Mefâ'ilün*, *Fe'ilün* ve *Mef'ülü*, *Mefâ'ilün*, *Fe'ülün* olmak üzere ayrı iki arûz kalıbı

⁵ *Ayn. mec.*, c. VIII., nu. 27, 5 Ramazan, 1323/20 Teşrinievvel, 1321/3 Kasım, 1905 (*Takvîmü's-Sinîn*'e göre, Hicrî tarihin Mâli karşılığı 21 Teşrinievvel, 1321'dir). Bu şiirin son mısra'ındaki *nihâyetü'l-eyyâm* kelimesi, herhâlde tertip yanlış olarak mecmuada, *ild-nihâyetü'l-eyyâm* şeklindedir. Şiirin sonunda Köprülüzâde: Mehmed Fuad imzâsı vardır.

tatbik olunması da ,onun, Tanzimat devri edebiyatı'ndan başlayarak kendini gösteren yeni tarz şiirlere yöneldiğini anlatır :

III.

ELHÂN-İ MUĞADDESE'DEN

—Bayezid Cāmi'-i Şerfi'nde—

1.

Tezehhür etmede envâr-i feyz-i bāğ-i cinân
 Bütün liķā-yi 'ibâdet önünde tâbende
 Evet, bu cāy-i muğaddes içinde neş'e-künân
 Kıpup kıpup geliyor bir şadâ-yi lertzende
 Tezehhür etmede envâr-i feyz-i bāğ-i cinân
 Semâya yükseliyor bir terâne-İ mes'ûd
 Evet, bu cāy-i muğaddes içinde neşve-künân
 Ne nağmeler dökülür mübtesem, surûr-âlûd
 Fuyûz-i dîn ile mâlî bir ihtizâz-i besîm
 Bu secdegâh-i münevverden cyliyor nebe'ân
 Bütün bu gülğul-i Tekbîr eyleyüb telîm
 Saçar bu ma'bede dâ'im reşâşe-İ gufrân
 Sipihre yükseliyorken bu gülğul-İ Tekbîr
 Derûn-i kalbime bir ihtizâz-i rûhânî
 Hemîşe bahşederek bir şafâ-yi vicdânî
 Liķā-yi sūr-i 'ibādâtımî eder tesrîr
 Bir 'âlem-i pür-surûr-i cāvîd
 Bir nağme-i pür-şafâ-yi Tekbîr
 Pür-neşve bir ihtizâz-i ümmîd
 Eyler dil-i giryenâki tesrîr
 Nedir bu nûr-i 'ibâdet, bu şevk-ı nûr-âlûd
 Nedir bu nağme-i şadî, bu neşve-İ gufrân
 Niçin bu cāy-i muğaddeste her taraf mes'ûd
 Nedir bu nûr-i ilâhî, bu râhat-İ vicdân

2.

Ey Rabb-i Qadîr-i melce'ü'l-küll
 Ey Hâlik-ı kâinât-ü eflâk
 Ey Âmir-i kün fekân-i 'âlî
 Ey Qâdir-i cümle-İ me'âlî
 Sen'siñ bu fuyûzu bahşeden
 Ahzeyliyoruz bu nûru Sen'den

3.

İlâhi, eyle mübârek bu mâh-i gufrânı
 O Pâdişâh'a ki bâd-i fâhri 'âlemdir
 İle'l-ebed yaşasun Pâdişâh-i a'zam'ımız
 Du'âsı vâsıl-i dergâh-i Rabb-i A'zam'dır *

iv. Artık onaltı yaşına basmış olan Fuad Köprülü'nün, *Elhân-i Mukaddese'*den sonra neşrettiği ve yine *Mefâ'ilün, Fe'ilâtün, Mefâ'ilün, Fe'ilün* kalıbını kullandığı aşağıdaki manzûmesi, her bakımdan Dîvân Edebiyatı kasidelerinin husûsiyetlerini içine almaktadır. Birinci bölümde, *bahar* mevsimine rastlayan Muharrem ayı dolayısıyla *bahar tasviri'*nden, bu tabl'at güzelliklerini yaratan Tanrı'nın bunca lutuflarına karşı minnet hislerinden sonra gelen *gırlzğâh* beyitlerinden, *Kasîde'*nin Sultan 'Abdü'l-Hamîd adına yazıldığı anlaşılır; bundan sonra *medh'ye* ve *duâ* kısımlarını buluyoruz:

IV.

Bahâr içinde Muharrem laţâfet-efzâdır
 Semâ, şâhâri vü ezhâr cennet-âsâdır
 Giyince kisve-i rengîninî bütün ezhâr
 Evet, bu manzara taşvîrden müberrâdır
 Hülûl-i mâh-i Muharrem'le cümle 'âlem şâd
 Bakıñ bu nazlı çiçekler de neş'e-plrâdır
 Zemîne dense sezâdır mişâl-i huld-i berîn
 Denirse kaçr-i behiştî cihâna ahrâdır
 Bu âb-ü tâb-ü feraḥ neş'e vü laţâfet kim
 Bu çarḥ içinde bilē bl-mişâl-ü yektâdır
 Bu öyle bir dem-i ra'nâ-vü pür-meserretdir
 Cihanda laḥne-i nâsütîyân huveydâdır
 "Semâ zemîne döker nûr-i ferḥa-zây-i cinân"
 Bakılsa semt-i semâyâ ne rûtbe zlbâdır

* *Ayn. mec.*, c. VIII., nu. 28, 12 Ramazan, 1323/27 Ekim, 1321 (10 Kasım, 1905). Şiirin, neşredilirken kıt'alar arasında hemen dâimâ, boşluklar bırakılmadığı için, nazım şekli bakımından intizâmı kaybolmuştur. Birinci bölümün dördüncü kıt'ası — belki, tertip yanlış yüzünden — diğerlerinden farklı olarak *Rime-Embrace* (Sarma- Kâfiye) şeklindedir; ikinci bölümün beşinci mısra'ı tertip bakımından hatâlıdır.

Cihân, ma'kes-i envâr-i zevk-ı lâhûtî
Semâ, ğarîk-i şafâ-yî cihân-i bâlâdır

Görünce dil bu kadar zevk-u neşve-İ bî-ḥad
Ḥulûl-i sâl-i nev'ê bir işâret-İ nâdir

Ḳapandım_âh o zaman secde-İ meserrâta
Dedim bu bâdi-i luṭf-İ Cenâb-i Mevlâ'dır

Bu sâli eyleye mes'ûd Ḥaḳ ḥuşûşiyle
O Pâdişâh'a ki dünyâ(ya) dâd-fermâdır

O Pâdişâh-i mu'azzam ki cümle âmâli
Refâh-ü 'izz-ü meserrât-ı ḥalk-ı dünyâdır

Cihânı etmede luṭfuyle her zaman mes'ûd
Ki luṭf-i zâtını ta'dâd gerçe bî-câdır

Naşıl beyân olunur luṭf-ü şân-i mekremeti
'Adedde mişl-i nücûm-İ cihân-i bâlâdır

Ḥicâz-ḥaṭṭı o hâmûn-neverd-i râh-i Rusûl
Bu (ḥaṭ) ḳarîb-ı maḳâm-î Nebî-yi Mevlâ'dır

Münevver_oldu bu luṭfuyle ufḳ-ı 'Osmânî
Ki hepsi mişl-i şüreyyâ-yi pertev-efzâdır

Bu gün o sâyede etfâl-i memleket her ân
Zulâl-i 'ilm-ü ma'ârifle neş'e-pîrâdır

Açıldı sâye-i şâhânesinde dârü'l-ḥayr
Ki luṭf-ü merḥametî baḥr-i ğubṭe-baḥşâdır

Beyân-i luṭf-i laṭâfet-nişâr-i sultânî
Zebân-ü ḥâmeye her dem sa'âdet-efzâdır

Du'â-yi devlet'e bed' et Fu'âd lâzım_olan
Du'â-yi 'ömr-i şehenşâh-i pür-mu'allâdır

Olâ cihân benim bû du'âma Amîn-ḥ^vân
Bu çünki lâzime-İ bendegîyi İfâdır

İlâhi, eyle bu sâl-İ nevîn'i hep mes'ûd
O Pâdişâh'a ki dünyâya dâd-fermâdır

Nûr-i ḥurşîd-i fuyûzât-i şeh-İ 'adl-âşâr
Etdi her güşeyi müstağraḳ-ı ezvâḳ-u mesâr

Ne bu ezvâḳ-u meserret, ne bu eşvâḳ-u mesâr
Nedir_ol nûr-i semensây-i meh-İ şa'sa'a-bâr

Her taraf olmada ezvâḳ-u meserrâtına ğarḳ
Pek sönük durmada nisbetle añâ şems-ü nehâr

Mağdem-i sâl-i nev-İ mes'adet-efzâsi bu gün
Cümle dünyâlara envârını etmiş İşâr

Olmuş (âlem anıñ) envârına müstağrak heb
Kalmamış sâye-i 'adlinde anıñ hiç ekdâr

Pertev-İ nûru ilê 'âlemi tenvîr etdi
Eyledî leyle-i mes'ûd'a tehavvül şeb-i târ

Bunca âşâr-i humâyûn-i şehensâhîsi
Olmadâ 'âleme bâdî-i te'âlî vü mesâr

Bin yaşâ taht-i cellinde eyâ Şâh-i cihân
Tâ ebed eylesiñ 'âlemi garq-î envâr ⁷

Fuad Köprülü'nün obneş-onaltı yaşında iken yazdığı ve basın hayatının ilk adımını teşkil eden bu dört şiirinde arüzün dâimâ *Mefâ'ilün*, *Fe'ilâtün*, *Mefâ'ilün*, *Fe'ilün* kalıbını, yalnız üçüncüsünde bunun yanında *Mef'ülü*, *Mefâ'ilün Fe'ülün* ve dördüncüsünde *Fe'ilâtün*, *Fe'ilâtün*, *Fe'ilâtün*, *Fe'ilün* veznini de kullandığını, Sultan 'Abdü'l-Hamîd'in doğum yıldönümü münâsebetiyle tebrikler, Ramazan, Muharrem dolayısıyla kısmen tebrikleri de içine alan dîni mevzû'ları ele aldığını görüyoruz. Bu mevzû'larda şiir yazması —yukarıda kaydettiğimiz gibi, sansürün baskısı yüzünden o devirde İstanbul'da çıkan mecmualarda bu mevzû'lar dışında şiirlere hemen hiç yer verilmediğinden —pek tabî'îdir. *Gazel*, *Mesnevî*, *Kaside* nazım şekillerinden başka Avrupa'î şekilleri de kullanmış olması, yeni tarz şiirlere yönelmek üzere bulunduğunu ifâde eder. Arüzü kullanışındaki başarı, ifâdesinin Farsca, Arapça kelime ve terkiblerle dolu oluşu, daha o yaşta iken Dîvân şiirlerini çok okumuş ve bu edebiyatın hususiyetlerini kavramış olduğunu anlatır. Biz, onun şiirleri hakkında 1966'da basılan araştırmamızda, 1908'den önce neşredilen bu dört manzûmesinden haberimiz olmadığı için, ilk şiirlerinde Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti edebiyatı husûsiyetleri görüldüğünü söylemiştik ⁸; elde ettiğimiz yeni vesikalar bu hükmü çürüttüğü gibi,

⁷ *Ayn. mec.*, c. VIII., nu. 42, 5 Muharrem, 1324/16 Şubat, 1321 (1 Mart, 1906); şiirin başında, "*Mercan İ'dâdîsi üçüncü sınıf, birinci şu'be talebesinden Köprülüzâde Mehmed Fuad Efendi'nindir*" kaydı vardır.

⁸ *Bellekten*, c. xxx. nu. 120, Ekim, 1966, s. 638-43. Değerli meslekdaşım Nihad Sâmî Banarlı'nın *Köprülü'nün Hayatından Çizgiler* başlıklı mühim yazısında, "...Köprülü edebiyata, meselâ Dîvân tarzı şiirlerle girmişti; başlangıçta" *Rubâ'iler* yazımıştı yolundaki fikri ve iki *Rubâ'f*'sini neşri (*Türk Kültürü*, nu. 47, Eylül, 1966, s. 34 vd.) dolayısıyla bu fikirlere i'tirazla, mevcut vesikalara dayanarak, "...İlk şiirleri Dîvân

gerek kendi yazılarımızdaki, gerek eserleri için yazılan bibliyografyalardaki basın hayatına 1908'den başladığı hükmünün yanlışlığını da ortaya koyar.

Sözlerimize son verirken, belki, bu hükümleri de ileride değiştirecek bir vesikanın elde edilmesi mümkün olduğunu hatırlatmak isteriz: Fuad Köprülü'nün amcası oğlu Sayın Cemal Köprülü, kendisine hocamın bu şiirlerinden bahsettiğim zaman, hocamdan üç yaş küçük olduğu için daha aşağı sınıflarda bulunmakla berâber aynı yıllarda Mercan İ'dâdîsi'nde okuduğunu, o sırada *Te'âvün* adında ve taş-basması olarak bir mektep mecmuası (Bu mecmuada Maârif Vekâleti Orta-tedrisât eski Umum Müdürleri'nden Abdü'l-Latif Nevzad Ayas'ın, İbrâhim Alâ'addîn'in de yazıları varmış) neşrettiklerini, henüz elde edemediğimiz bu dergide Fuad Köprülü'nün de yazıları bulunduğunu söylemişlerdi. Belki, günün birinde bu mecmuayı ele geçirmek mümkün olacaktır. Fuad Köprülü'nün *Musavver Terakkî*'deki şiirleri Mercan İ'dâdîsi'nin üçüncü sınıfında bulunduğu sırada neşredilmiştir; eğer *Te'âvün*'deki yazıları daha önce, 1905'den evvel basılmış ve —çok muhtemel olarak— mevzû'ları bakımından *Musavver Terakkî*'dekilerden farklı iseler, o zaman, basın hayatının 1905'de başladığına, ilk yazılarının hususiyetlerine dâir verdiğimiz hükümlerin de —pek az ihtimâlle— değişmesi mümkün olabileceğini şimdiden söyleyebiliriz.

Ankara — 29 Ağustos, 1968

Edebiyatı tarzında değildir ve her bakımdan Servet-i Fünûn, Fecr-i Âtl şiirleri hususiyetini gösterir" demiştik (*Fuad Köprülü Hakkında Notlar, Türk Kültürü*, c. v., nu. 57, Temmuz, 1967, s. 14. — Nihad Sâmî Banarlı'nın bu yazımıza cevâbı için bk., *ayn. mec.*, c. v., nu. 59, Eylül, 1967; s. 21-27: *Köprülü'nün Rubâ'îleri*. Kıymetli meslekdaşım, bu yazısında, şairimizin yedi *Rubâ'î*'sini de neşretmiştir). *Musavver Terakkî*'deki ve yeni elde edebildiğimiz dört manzûme, N.S. Banarlı'nın, Fuad Köprülü'nün başlangıçta Dîvân tarzında şiirler —fakat *Rubâ'î*'ler değil— yazdığı hakkındaki hükmünü de haklı göstermekte ve tevsik etmektedir.